

L I T E R A T Ū R I N I A I
V I L N I A U S
M I E S T O
P A S A K O J I M A I :

k a i p p a s a u l i s m a n
a t s i v e r i a p e r
n u o t a i k ą

U Ž D U O T I S

Perskaitykite Žilvino Svirio pranešimą „Ką Heideggeriui reiškia mąstyti?“, kuris buvo skaitomas 2015 m. respublikinėje konferencijoje „Heideggerio iššūkis vakarų mąstymo tradicijai“ ir atsakykite į klausimus.

Kas yra mąstymas, anot M. Heideggerio?

Ką reiškia mąstyti techniškai ir mąstyti įprasminančiai?

Kodėl autoriui mąstymo problema yra neatskiriama nuo nuotaikos ir emocijų klausimo?

Kokia Heideggerio naudojamos „Befindlichkeit“ sąvokos reikšmė?

Ką Heideggeriui reiškia mąstyti?

Žinome, kad mąstymas yra pagrindinis filosofijos uždavinys, o Heideggeris filosofiją vadina mokslu apie būtį, esą tuo ji ir skiriasi nuo griežtų mokslų, kurių objektas yra esinys. Mąstymo problema, pasak Heideggerio, atsirado neišvengus minėto skirtumo ir filosofiją pradėjus laikyti griežtu mokslu. Redukuojant mąstymą į išskaičiavimus arba griežtą logiką, nuo mąstymo tarsi atplėšiamas prasminis matmuo. Tad nenuostabu, kad Heideggeris skiria du mąstymo būdus – išskaičiuojantį ir įprasminantį. Trumpai tariant, Heideggeris duoda suprasti, kad norėdami mąstyti filosofiskai, visų pirma turime nustoti mąstyti vien techniškai ir siekti būti įprasminančio mąstymo. Bet ką reiškia siekti būti įprasminančio mąstymo?

Heideggeris aiškina, kad mąstymui reiklinga ypatinga laikysena, rūpestis, sugebėjimas išlaukti, kaip kad ūkininkas moka išlaukti derliaus, sako jis. Mąstymo rezultatas Heideggeriui nėra tai ką sukuria pats mąstytojas, kaip ir derlius nėra tai ką sukuria vien ūkininkas. Skaitydamas pranešimą Ramybė [Gelassenheit], Heideggeris sako, kad žmogus nemąsto, nes jo esmė, pakliuvo į technologijos vergovę. Siekdamas išlaisvinti mąstymą, Heideggeris siūlo su technika elgtis kaip su daiktais kurie mūsų neliečia, su kuriais nesusitapatiname [die Gelassenheit zu den Dingen]. Galėtume aiškinti, kad Heideggeris nori pabrėžti, jog daiktai ar esiniai neturėtų pavergti žmogaus dėmesio. Nesusitapatinimo sampratą Heideggeris parenka neatsitiktinai, ją vartojo ir Meistras Ekhartas kalbėdamas apie atsiribojimą nuo materialaus pasaulietinio gyvenimo ir atsidavimą aukštesnei tikrovei. Heideggeris aiškina, kad negalėjimas išsilaisvinti iš technologijos vergovės susijęs ir su tuo, kad nesuvokiame technikos esmės, pavyzdžiui branduolinės energijos paslapties. Tad Heideggeris pabrėžia atvirumo paslapčiai svarbą [Die Offenheit für das Geheimnis]. Manau, kad atvirumo paslapčiai sampratą geriausiai paaiškina tai, kad tiesą Heideggeris suvokia graikiškai. Pati Aletheia šaknis pabrėžia ne tai kas atskleista, o slėpinį, kitaip tariant, tiesos paieška yra susijusi ne su akivaizdybe, o su pastanga į dienos šviesą iškelti tai kas paslėpta. Mąstymas Heideggeriui kažkuo panašus į vaikščiojimą tamsoje, sakytume kelių ieškojimą. Pats mąstymo judesys sukuria kelią, todėl Heideggeris sako, kad mąstymo atsakymas į klausimą yra paties mąstymo transformavimas, o ne loginiais teiginiais grįstas rezultatas. Minėtame pranešime Heideggeris daro išvadą, kad galėdami nesusitapatinti su daiktais ir išsaugodami atvirumą paslapčiai, galėsime sukurti pagrindą pasaulio įprasminimui ir žmogaus išisaknijimui. Tokią nuostatą laikyčiau Heideggerio probleminiu uždaviniu kalbant apie mąstymą apskritai. Tad norint giliau suprasti Heideggerio mąstymą pabandykime geriau suprasti mąstytojo santykį su pasauliu ir atvirumo paslapčiai galimybę.

Mąstytojas, pasak Heideggerio, mąsto klausydamas to kas jį kviečia, o kviečia žmogaus gelmė, todėl bet koks mąstymas visada prasideda jau giliame žmogaus esmės ir jo būties santykių, kitaip tai nėra mąstymas. Kalbėdami apie būtį, visada turime omenyje esinį, o kalbėdami apie esinį, visda numanome būtį, kartu Heideggeris pažymi, kad būties paprastai nematome, o jei ir išvelgiame, tai ypač sunkiai. Tad keliant mąstymo klausimą svarbu aptarti, kaip užčiuopti būtį. Heideggeris aiškina, kad būtį galime suvokti jos nuotaikose ir pasitelkia viską persmelkiančios nuotaikos stimmung sampratą. Tai ne daiktų, o tarytum paties pasaulio "atmosfera" nuo kurios negalima nisisukti. Heideggeris leidžia suprasti, kad mąstymas yra tarsi būties išgirdimas, prisiderinimas, lyg įsijautimas į jos nuotaikas. Skaitydamas paskaitą apie mąstymą Heideggeris kelis kartus pabrėžia, kad nepaprastai svarbi keliamo klausimo intonacija, kad ji kaip melodija, garsas ar tonas skirta ne tik klausimo ištarimui, bet ir prisiderinimui [gestimmt] prie to ko klausama. Neretai Heideggerio kūrinuose kartojamas kruopščiai parinktas taiklus klausimas, kuris kreipia skaitytoją prie apmąstomo dalyko esmės, tarsi bandydamas vis giliau prisiderinti.

Heideggeris rašo, kad mąstymas tik dalį pirmąpradės patirties gali išreikšti žodyje. Suprantama, kad tiesioginę intuiciją, kaip plotmę, kuri yra sūnėnei duota tiesioginiame patyrimo mąstymas tik siekia išreikšti kalboje, pati išraiška visada yra ribota. Mąstymą Heideggeris gretina su poezija, kuri kalbą vartoja panašiai, kaip skulptūra, dailė ar muzika naudoja akmenį, spalvą arba garsą. Galėtume sakyti, kad mąstymas kaip ir menas įtraukia mąstytojo esybę į apmąstomą tikrovę, kad mąstytojas, kaip ir menininkas susiduria su išraiškos galimybių ribomis. Pavyzdžiui dailininkas tapydamas žiūri į teptuko potėpius, derina juos prie tapomo vaizdo, kaip ir muzikantas, kuris grodamas klausio instrumento garso, derina jį prie siekiamo išgauti skambesio. Mąstymas irgi svarsto galimybes, siekia parinkti ne tik prasmingą, bet ir darnų jų derinį. Heideggerio kūryboje ypač ryškus darbas su žodžiu. Paėmęs žodį ar žodžių junginį, jis tarsi minko jį, lyg bando išgauti vis naujas formas. Nesitenkindamas tuo kas gavosi, kiekvienu nauju bandymu vis pridėdamas ar nuimdamas, vėl žvelgdamas iš skirtingų pusių, atsitraukdamas ir priartėdamas, jis tarsi išbando visus galimus būdus ir pasakyti, ir išiklausyti. Svarbu pabrėžti, kad atsakymą Heideggeris daugiau tikisi išgirsti, o ne įteigti.

Verta paminėti, kad kalbėdamas apie Traklo poeziją Heideggeris rašo, kad pastarojo kūriniai tarsi perkelia mus į kitą pasaulį. Bet galime pastebėti, kad tas pats galioja ir paties Heideggerio kūrybai. Visi Heideggerio kūriniai parašyti gilia, poetine kalba, juose sukurama įtaigi nuotaika prie kurios skaitytojas tarsi raginamas prisiderinti. Heideggeris gretina mąstymą su paukščiais, kuriuos rudenį traukia šilti kraštai. Galėtume sakyti, kad Heideggerio kūryboje nepaprastai svarbu pastebėti šią trauką, nes mąstyti, pasak jo, reiškia būti traukoje, būti kartu su mąstytoju, eiti kartu su juo, o ne prieš jį. Tame girdime tarsi užuominą ir galimybę ne tik analizuoti Heideggerio kūrinius, bet mąstyti kartu, derinantis prie jo.

Apie prisiderinimą Heideggeris rašo jau Būtyje ir laike, vartodamas Grundstimmung sampratą, kurią į anglų kalbą paprastai verčiama kaip mood, į lietuvių galėtume versti pasaulio nuotaika. Pavyzdžiui medis vėjuotą dieną prisiderina siūbuodamas. Husserlis tai vadino "Urdoxa", ir juokaudamas klausė Descarte'o, kodėl, šis, nepaisydamas visų savo abejonių, laisvai vaikšto po kambarį, šildosi prie krosnies ir kitaip derinasi prie aplinkos. Pasaulio nuotaikos tarsi be mūsų žinios mus įkelia tarp esinių ir verčia prisiderinti [Stimmungen]. Prisiderinimas, pasak Heideggerio, yra egzistencinė būties struktūra, kuri yra būdinga Dasein, tad būtent prisiderinimo [gestimmt ist] dėka aptinkame daiktus, bet Heideggeris iš karto patikslina, kad aptikimas nėra kažkas panašaus į juslinį "spoksojimą". Sučiuopti dalykų esmę galime, derindamiesi prie jų, o derinamės kiekviename mažiausiame judesyje, sėdėdami derinamės prie kėdės, klausydami derinamės prie kalbos, šio judesio tarsi net nepastebime, bet jis visuomet eina pirmas. Įvardindamas tiesioginę betarpišką patirtį Heideggeris vartoja befindlichkeit sampratą, kuri į anglų kalbą paprastai verčiama kaip state-of-mind arba condition, o į lietuvių galėtume versti kaip būseną.

Aiškindamas šią sampratą, Eugene Gendlin rašo, kad pati vokiečių kalba atskleidžia ją su tam tikrais reikšmės atspalviais, kurie paaiškina ir jos svarbą Heideggeriui. Tą vokiečių kalboje liustruoja klausimas, „kaip jautiesi?“, kuris skambėtų „Wie befinden Sie sich?“ Pažodinis jo vertimas būtų „Kaip tu save atrandi?“ Kitaip tariant „Sich befinden“ numato kelias reikšmes: savęs suvokimo refleksiją, įskaitant pojūtį, vietą ir aplinkybes. Taigi Heideggerio plėtojama būsenos samprata skiriasi nuo paprastų jausmų ar įspūdžių. Ji apima kur kas daugiau, įskaitant savivoką ir kontekstą, kuriame save atranda mąstytojas. Heideggerio būseną Eugene Gendlin tapatina su pasaulio suvokimu, nors būsenos teikiama orientacija sukuria tam tikrą suvokimą, kuris negali būti aiškiai ir vienareikšmiškai kognityviai išreiškiamas. Jis yra ne mentalinis, ne sugalvojamas, o išgyvenamas su visa jam būdinga kompleksija ir natūralumu. Nors būsenoje esantį suvokimą galime artikuliuoti kalboje, ne visada įmanoma pasakyti ką išgyvename. Sunkumai, kurie kyla bandant kalboje išreikšti būsenos suvokimą, tik įrodo, kad iki kalbos jau turime įžvalgas, kurios atsineša pirminį aiškumą. Būtent galimybę prisiderinti prie pasaulio Heideggeris ir vadina Dasein atvirumu pasauliui. Tokia nuostata iš dalies paaiškina ir jau minėtą atvirumą paslapčiai.

Heideggeris pabrėžia, kad dalykai mums rūpi dėl to, kad esame prie jų prisiderinę. Mūsų akiratį fenomenai užpildo skirtingais būdais, galime jų bijoti, jie gali mus stebinti, galime mylėti ar neapkęsti, tą išryškina prisiderinimo būdas, kuris visuomet atskleidžia kartu ir pasaulį, ir patiriančią savastį. Pavyzdžiui meilė visada atskleidžia ne tik meilės objektą, bet ir patį mylintįjį. Neretai Heideggerio mąstymą vadina kontempliatyviu arba meditatyviu [besinnliches Denken]. Jis pats aiškina, kad nuobodulyje netikėtai susiduriame su būtimi, todėl būtent nuobodulys ragina mąstyti filosofiskai, aišku, jei tik jam nespriešinsime, jei tik nepulsime gintis, jei tik paliksime jam vietas. Heideggeris pamokina, kad turime leisti tokiam pojučiui rezonuoti. Galėtume sakyti, kad gilus nuobodulys laikomas meditatyvia vienatvės ramybe. Heideggeris siūlo leisti jam prisiartinti, pasakyti ko jis nori, atsiskleisti ir parodyti, kas jis yra [Was es gibt]. Tokius patarimus galėtume vadinti būsenų užlaikymo meditatyvia praktika. Galėtume sakyti, kad mąstymas Heideggerio supratimu yra tarsi dėmesingumas buvimo būdai, tarsi nuostata, kuri neatsiejama nuo darbo su savimi, nuo savikontrolės, nuo bandymų geriau pažinti save.

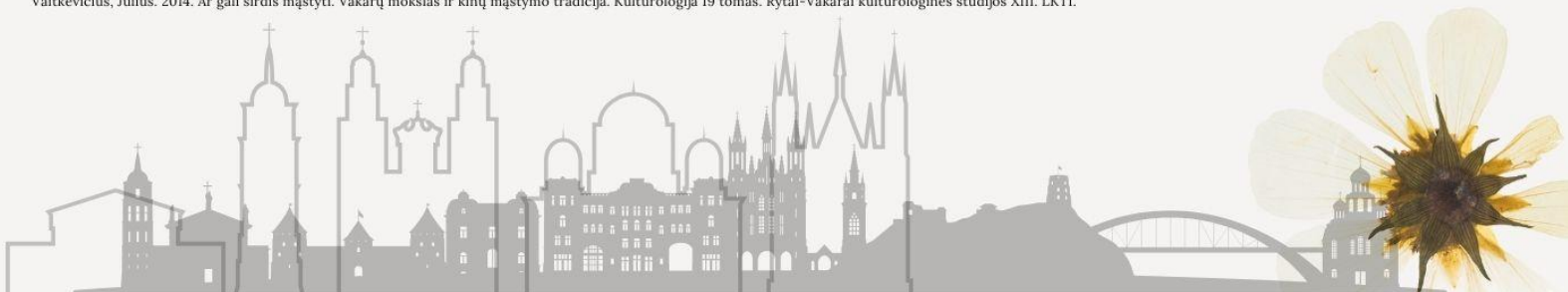
Verta atkreipti dėmesį į retai cituojamą Heideggerio ištrauką iš knygos Meno kūrinio ištaka, kur jis rašo, kad „Kartais dar jaučiame, kad daikto daiktiškumas jau seniai kenčia prievartą ir kad dėl šios prievartos kaltas mąstymas, todėl mąstymo atsižadame, užuot dėję pastangas, kad mąstymas taptų labiau mąstantis. Tačiau ką su daikto esmės apibrėžimu gali padaryti tas pojūtis (kad ir koks patikimas jis būtų), jei žodis priklauso tik mąstymui? O gal toji galia, kurią mes šiuo ir panašiais atvejais vadiname pojūčiu ir nusiteikimu, vis dėl to yra protingesnė, nuovokesnė – juk ji būčiai atviresnė nei protas, kuris mūsų laikais tapęs ratio, yra racionalistiškai iškraipomas.“ Matome, kad pojūčių Heideggeris ne tik neatskiria nuo mąstymo, bet būtent jiems teikia pirmenybę kalbėdamas apie būtį.

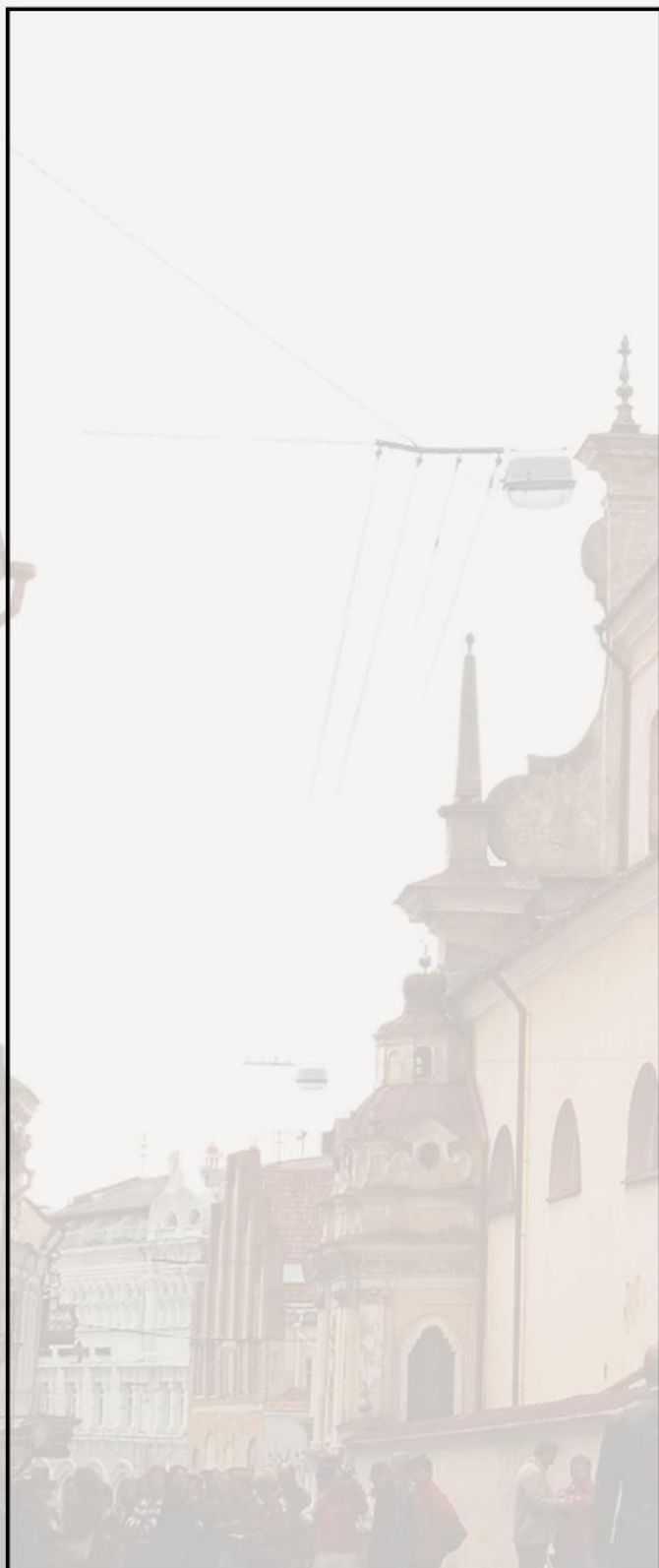
Heideggeris rašo, kad negalime prasiskverbti į tai kas yra neusvokta, aiškinant tuo kas jau pažįstama, nes taip neišvengiamai sunaikinimas patyrimo unikalumas. Kiekvienas mąstymas, pasak jo, yra susijęs su tuo kas nemąstoma ir kuo mąstymas pirmapradiškesnis, tuo turtingeanė jo nemąstoma pusė. Heideggeris sako, kad būtent tai kas nemąstoma yra brangiausia mąstymo dovana, kurią pastarasis turi perduoti. Galima teigti, kad pojūčių, nusiteikimų ir būsenų, kaip iki mąstymo esančių galimybių prisiderinti prie pasaulio, artikuliuojimas gali užčiuopti tai ką vadina nemąstomu. Heideggeris aiškina, kad būtent tai kas nemąstoma sutelkia dėmesį į mąstymo ribas. Galėtume sakyti, kad neįskaitymas kasdienėje patirtyje to kas nemąstoma, grąžina atgal į jau pažįstamus dalykus. Bet tik suprasdami grynąją patirtį, galime parodyti pasaulį nesuvaržytą mąstymo tinklą. Tad galėtume sakyti, kad būsenos priderinimo ir įsiklausymo judesys grindžia mąstymo filosofiskumą ir pastangą artikuliuoti bei įprasminėti nemąstomą. Mąstytojas skiriasi tuo, kad ne tik pripažįsta nemąstomo ribos egzistavimą, bet ir ryžtasi ją peržengti.

Galėtume glaustai apibendrinti, kad negalime galutinai nutarti kas yra mąstymas, nes tuomet jis taptų uždaru, bet galime kartu su Heideggeriu būti pakeliui į mąstymą. O Heideggeris, siekdamas išsivaduoti iš kultūrinės hipnozės ir atverti ne kultūros suformuotus fenomenus, o tai, kas yra iki kultūrinių formų, linksta prie betarpiškos patirties, artikuliuoja gelmines „ikikultūrines“ patirties puses. Susitapatinimo su daiktais problemą Heideggeris siūlo spręsti derinantis ne prie esinių, o prie būties nuotaikų [Stimmung], o atvirumą paslapčiai spręsti atidumu būsenoms [Befindlichkeit]. Tad mąstymas suvokiamas kaip pasaulio nuotaikų ir būsenų derinimas arba galėtume sakyti apmąstomo fenomeno ir mąstytojo susiderinimas. Taigi Heideggerio mąstymą praplatinanti ir ikikalbinę patirtį sučiuopianti būsenos samprata, padeda atverti ne tik svarbias filosofines įžvalgas, bet ir pagrįsti filosofiją pirmapradiškiau nei yra grįstas bet koks kitas mokslas, nes ji remiasi iki kalbos esančiu pirminiu suvokimu. Tad filosofija ne tik mąsto buvimą pasaulyje, ji gilina buvimo prasmę. Mąstytojas siekia tapti „įvykiu“ kuriame atsiveria būties galimybės ir parodoma, kad pasaulis yra prasmingesnis ir gilesnis nei tai, kas jau žinoma.

Literatūra

- Andrijauskas, Antanas. 2014. Peizažo tapyba – kinų civilizacijos dvasinio skrydžio veidrodys. Kultūrologija 19 tomas. Rytai – Vakarai: Komparatyvistinės studijos XIII.
- Hisamatsu, Shinichi. 1982. Zen and the fine arts. Kodansha International.
- Heidegger, Martin. 1962. Being and Time. Translated and edited by John Macquarrie and Edward Robinson. New York: Harper and Row.
- Heidegger, Martin. 1971. Poetry, Language, Thought. Translated by Albert Hofstadter. New York: Harper and Row.
- Heidegger, Martin. 1977. Basic Writings. Translated and edited by J. Glenn Gray, Joan Stambaugh, and David Krell. New York: Harper and Row.
- Heidegger, Martin. 1991. Отрешенность Перевод с издания: Heidegger Martin. Gelassenheit. Gunther Neske. Pfullingen, 1959. перевод А. Г. Солодовникова.
- Heidegger, Martin. 1994. Basic Questions of Philosophy. Translated by Richard Rojcewicz and Andre Schuwer. Bloomington: Indiana University Press.
- Heidegger, Martin. 1995. The Fundamental Concepts of Metaphysics. Translated by William McNeill and Nicholas Walker. Bloomington: Indiana University Press.
- Heidegger, Martin. 2000. Vorträge und Aufsätze Gesamtausgabe I. Abteilung: Veröffentlichte Schriften 1910–1976 Band 7 Vittorio Klostermann GmbH. Frankfurt am Main 2000.
- Heidegger, Martin. 2001. Основные проблемы Феноменологии. Марбургские лекции летнего семестра 1927 года, изданные Фридрихом Вильгельмом фон Херманном. Перевод с немецкого А. Г. Чернякова.
- Heidegger, Martin, Gadamer, Hans-Georg. 2003. Meno kūrinio ištaka, vertė J. Jonutytė ir T. Sodeika. Vilnius: Aidai.
- Heidegger. 2007. Хайдеггер, Мартин, Что такое метафизика?, пер. с нем. В. В. Библихина. Москва: Академический проект. 303 с.
- Heidegger. 2010. Хайдеггер, М. Что зовется мышлением? Пер. Э. Сагетдинова. Москва: Академический проект.
- Juzefovič, Agnieszka. 2013. Tuštuma kaip netiesioginė komunikacija daoizmo ir budizmo mąstymo tradicijose. Logos 76. Liepa – Rugsėjis.
- Mickūnas, Algis. 2012. Per fenomenologiją į dzenbudizmą. vert. Dalia Kaladinsienė. Baltos Lankos. Vilnius.
- Platonas. 2000. Puota. Vert. Tatjana Alekniėnė. Aidai.
- Stambaugh, Joan. 1999. The Formless Self. Albany, N.Y.: State University of New York Press.
- Tamoševičius, Andrius. 2014. Mąstymo ir kūrybos tapatumo paieškos dženiškoje M. Merleau Ponty fenomenologijoje. Kultūrologija 19 tomas. Rytai–Vakarai kultūrologinės studijos XIII. LKTI.
- Vaitkevičius, Julius. 2014. Ar gali širdis mąstyti. Vakarų mokslas ir kinų mąstymo tradicija. Kultūrologija 19 tomas. Rytai–Vakarai kultūrologinės studijos XIII. LKTI.

Kiekvienas kūrinys savo idėjomis ir nuotaika tarsi sukuria atskirą autoriaus išjaustą pasaulį ir tikrovės perspektyvą.

Pasirinkę literatūrinį kūrinį, kūrybiškai per garsą (gatvės grasai, žmonių juokas, Vilnelės čiurlenimas ir t.t.) ir vaizdą (tekstūros, spalvos, architektūriniai elementai, gatvės žmonės ir t.t.) perteikite kūrinio nuotaiką ir prasmę.

Naudodami vaizdo ir garso redagavimo programas sukurkite vientisą vaizdinę-garsinę literatūrinio kūrinio interpretaciją.

PRIE PASAKŲ MIESTO

Aš lauksiu
Prie Vilniaus,
Prie pasakų miesto,
Kur teka Neris
Su žara.
Aš lauksiu
Prie Vilniaus
Vilnijančio Vilniaus
Tavęs,
Mano meile,
Tyra.

Nerie,
Nešk laivelį.
Nenešk
Tik pro šalį,
Nenešk,
Mano meilės gilios.
Tik neški
Pro šalį
Viliokė mergelę
Plukdyki
Tu ją atgalios.

Aš lauksiu
Prie Vilniaus,
Prie pasakų miesto,
Kur teka Neris
Su žara.
Aš lauksiu
Prie Vilniaus
Vilnijančio Vilniaus
Tavęs,
Mano meile,
Tyra.

Čia gluosniu
Rymosiu
Ir dainų
Dainuosiu,
Kol mano
Laivelis atplauks.
Tada atsistosis,
Džiaugsmingai
Pamosiu,
Kai dainai
Daina atsišauks.

Aš lauksiu
Prie Vilniaus,
Prie pasakų miesto,
Kur teka Neris
Su žara.
Aš lauksiu
Prie Vilniaus
Vilnijančio Vilniaus
Tavęs,
Mano meile,
Tikra.

Paulius Širvys

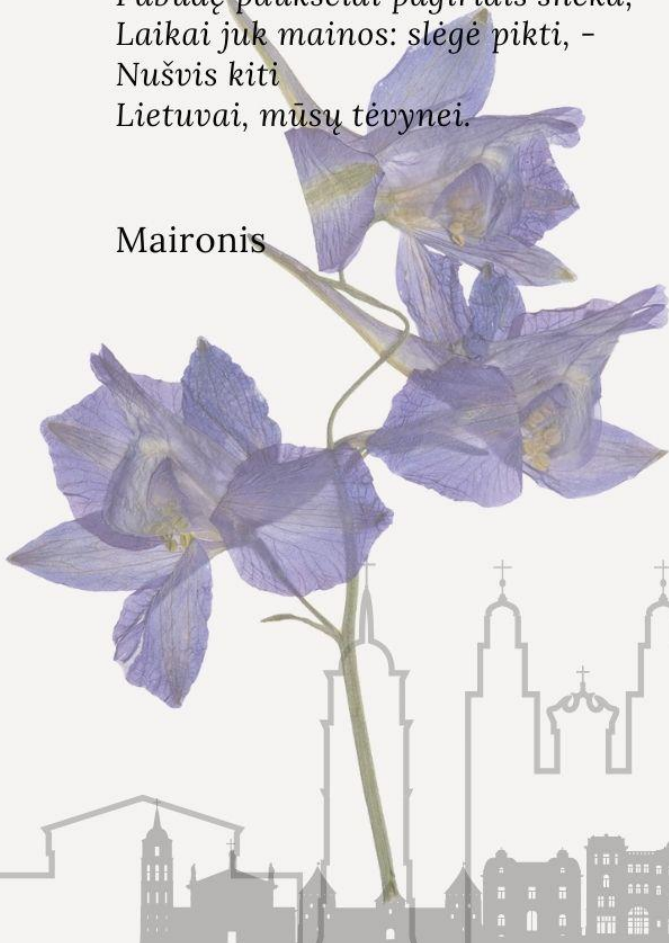
VILNIUS

Antai pažvelki! Tai Vilnius rūmais
Dunkso tarp kalnų plačiai!
Naktis jį rūbais tamsiais kaip dūmais
Dengia! Jis miega giliai!
Kame tas garsas, kuriuo skambėjai?
Kame galybė ir pranokėjai?
Kur tavo, Vilniau, tie spinduliai,
Kuriuos skleidei
Lietuvai, mūsų tėvynei?

Negreit su saule išauš dar rytas!
Miega aplinkui naktis.
Tik kartais mėnuo, bailiai išvytas,
Iš debesų tenušvis...
Norėtum brangią išvysti pilį,
Kur garsūs amžiai užmigę tyli,
Kai Vilnius buvo mums kaip akis,
Kai švietė jis Lietuvai, mūsų tėvynei.

Ko taip nuliūdai? Ko ant krūtinės
Ašara krinta griaudi?
Gailiesi, amžius didžius atminęs?
Praeitį brangią liūdi?
Žiūrėk, rytuose aušra jau teka;
Pabudę paukščiai pagiriais šneka;
Laikai juk mainos: slėgė pikti, –
Nušvis kiti
Lietuvai, mūsų tėvynei.

Maironis

DRAMA KATEDRA

LAURYNAS:

Kai švystelėjo kometa... o dieve!
Aš Katedrą mačiau... aš ją regėjau,
Aš negaliu užmiršti jos lig šiol,
Ji mano akyse vis tebestovi,
Be galo iškilni ir paprasta.
Ak, tas regėjimas! Ryškus ir trumpas,
Jisai gyvena manyje, jis auga,
Užvaldo mano kūną, mano sielą
Kaip didelė aistra. Aš negaliu
Jai nepaklusti. Vyskupe Masalski!
Statykim Katedrą. Paveskit man
Projektą padaryti. Aš nemiegosiu,
Nevalgysiu... sėdėsiu dieną naktį...
Aš ją plėšte išplėsiu iš savęs,
Kaip savo širdį aikštėje padėsiu
Po visa reginčia dangaus akim –
Tegul gyvena ir žmogus, ir dievas.

Justinas Marcinkevičius

MIESTO VARTAI

Apyaušris. Aštrėja kaminai ir varpinės.
Nušvinta miesto

vartai.

Šaudyklų angos susitraukia.

Tirpsta mūsų triukšmas ir
šešėliai...

Veltui tu trokštum būti rūkas ir lietus –
vis tiek tu šiaurės saulėj

atsivertum...

Gaisrų laukiniame apšvietime,
koplyčių žvakėms ir žvaigždynamis
varvant, viršum kalvų,

virš kylančių ir krintančių stogų
suskambus varpui,

tiek daug erdvės ir polėkio...

Suskilęs grindinys pakluso laiko
valdai...

Bučiuoju tavo plytą,

tavo herbą,
tavo vilnijantį švelnų

vardą

ir pakeliu rūdijančius raktus...

Apyaušris. Nušvinta miesto

vartai.

Judita Vaičiūnaitė

„VIII“ IŠ CIKLO VIENINTELIAM MIESTUI

Prieš mirdama Barbora Radvilaite
prašė ją palaidoti Vilniuje.
Iš kronikų

...Ir užkapojo tartum baltą varną
Karališkoj puotoj – varnai juodi.
Karūnos perlai ašaromis varva...
Tu Vilniaus bokštų spindesio gedi...
Jie liko su tavim, Barbora Radvilaite,
Ir saulėti stogai, ir skersgatviai įskirdę...
Čia aikštės tavo žingsnių aidesį išlaikė,
Ir įsiliejai tu į pačią miesto širdį.
Tiek daug karališkų vardų kaip kreidą
Nutrynė laikas... Tu neužmiršta.
Kaip svają – tavąjį madonos veidą
Išlaikė Vilniaus dūlanti plyta.
Buvai viduramžių tyloj – širdies plakimas.
Buvai viduramžių tamsoj – žaltvykslių grožis.
Senųjų metraščių rašmuo spindėti ima,
Kai tavo meilės puslapį atvožiam.

Judita Vaičiūnaite

NIEKAD TAVĖS, MIESTE IŠ RINKINIO „UŽBURTASIS GUCIO“

Niekad tavęs, mieste, negalėjau palikti,
Ilgos buvo mylios, tačiau stūmė mane atgal it
šachmatų figūrą.
Bėgau žeme, kuri sukosi vis greičiau,
Bet visados atsidurdavau ten: su knygom
drobinėj terbelėj,
Įbedęs akis į bronzines kalvas už šv. Jokūbo
bokštų,
Kur varganas juda arklys ir žmogelis smulkus
paskui plūgą,
Nebegyvas – ir vienas, ir kitas.
Taip, tas tiesa, nesuprato niekas
bendruomenės anei miesto,
Kinų Lux ir Helios, Halperno ir Segalo
iškabų,
Vaikštynių šv. Jurgio gatve, pavadinta
Mickevičiaus.
Ne, nesuprato niekas. Niekam nebuvo skirta.
Tačiau kai gyvenimas minta vien tik viltim,
Jog išauš diena aštri ir perregima,
Tai labai dažnai skaudžiai gaila.

Česlovas Milošas

IŠTRAUKA IŠ ROMANO LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKĄ

„Pas mus, gete, niekur nėra gėlių. Gėlės uždraustos.

Jų atsinešti irgi negalima. Uždrausta.

Kodėl draudžiamos gėlės?

Ilgai mąstau, bet niekaip negaliu suprasti.

Jeigu aš būčiau pats didžiausias niekšas, vis tiek leisčiau auginti gėles. [...] Jeigu aš būčiau net pats didžiausias niekšas ir neleisčiau auginti gėlių, aš vis dėlto netrukdyčiau atsinešti jų iš laukų ir pievų, kai žmonės grįžta iš darbo lagerių. Kolonos eitų per miestą pavargusios, bet niekas nematytų nuleistų galvų.

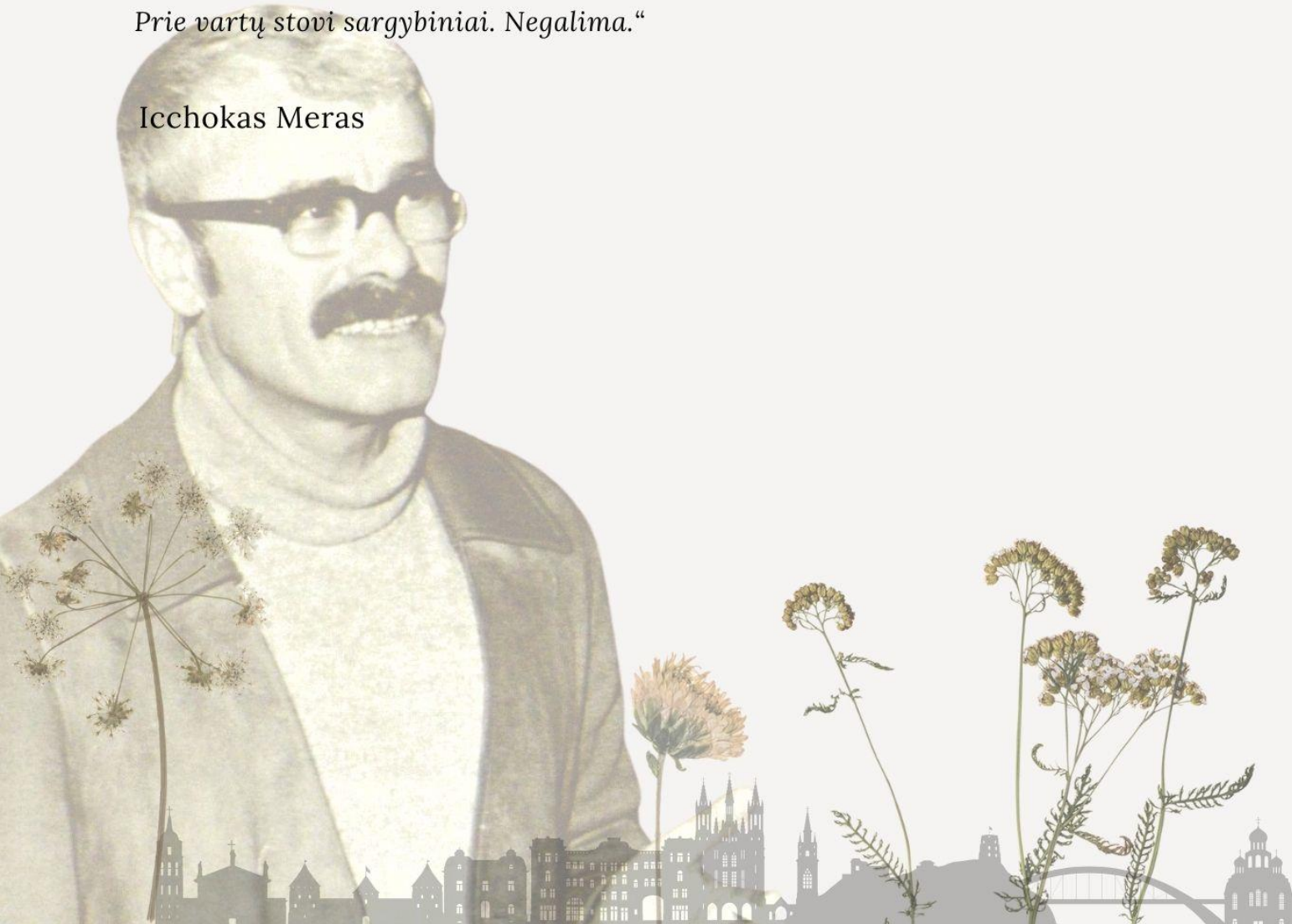
Aš viską užmirštu. Aš labai noriu, kad mes išeitume į plačią žydinčią pievą, susėstume ant minkš- tos žolės ir aplinkui nieko daugiau nebūtų. Negalima.

Getas aptvertas.

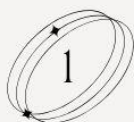
Yra vartai.

Prie vartų stovi sargybiniai. Negalima.“

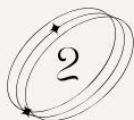
Ischokas Meras

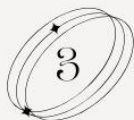
REFLEKSIJA

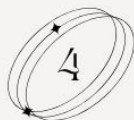
Kas nulėmė tavo eilėraščio pasirinkimą?

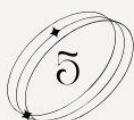
Kaip mūsų nuotaika, emocijos ir jausmai nulemia savęs ir pasaulio supratimą?

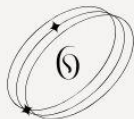
Pamokos iššūkis:

Pamokos pasiekimai:

Ar atlikta pamokos veikla/meno projektas pakeitė eilėraščio supratimą ir vertinimą?

Ar buvo lengva sukurti tinkamą eilėraščio raiškos sprendimą ir jį įgyvendinti?

